

Program nauczania dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym. I etap edukacyjny

WSTĘP

Publikacja stanowi zintegrowany, kompleksowy program nauczania dla **I etapu edukacyjnego (klasy I–III)**. Obejmuje treści kształcenia zgodne z nową podstawą programową zawartą w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2026 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

Opracowanie to służy jako merytoryczne i praktyczne wsparcie dla:

- nauczycieli i specjalistów zatrudnionych w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych,
- nauczycieli szkół ogólnodostępnych prowadzących edukację włączającą,
- rodziców i opiekunów, będących kluczowymi partnerami w procesie terapeutyczno-edukacyjnym na każdym etapie rozwoju dziecka.

||| Kluczowe aspekty nowej podstawy programowej:

- **Termin wdrożenia:** nowe regulacje prawne obowiązują od 1 września 2026 roku.
- **Główny cel:** płynne przeprowadzenie ucznia od budowania fundamentów rozwojowych (I etap) do przygotowania do maksymalnie samodzielnego życia (II etap), ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności społecznych, osobistych i komunikacyjnych.
- **Indywidualizacja:** proces edukacyjno-terapeutyczny opiera się na wielozmysłowym poznawaniu świata i jest elastycznie dostosowywany do indywidualnych, zmieniających się wraz z wiekiem potrzeb psychofizycznych ucznia.
- **Komunikacja:** priorytetowe traktowanie nauki porozumiewania się od wczesnych lat szkolnych, z systematycznym wdrażaniem i rozwijaniem metod wspomagających i alternatywnych (AAC).
- **Ocenianie:** obligatoryjne stosowanie oceny opisowej na obu etapach, stanowiącej rzetelną diagnozę bieżących osiągnięć, postępów i trudności.

Program ma charakter wysoce elastyczny. Nauczyciel posiada autonomię w zawężaniu, poszerzaniu i modyfikowaniu proponowanych treści, zawsze kierując się dobrem, godnością oraz aktualnymi możliwościami percepcyjnymi ucznia.

I. GŁÓWNE CELE EDUKACYJNE I KIERUNKI KSZTAŁCENIA

Edukacja w szkole podstawowej to proces ciągły. Na **I etapie (klasy I–III)** priorytetem jest budowanie fundamentów: stymulacja sensoryczna, świadomość własnego ciała, trening elementarnej samoobsługi oraz inicjowanie komunikacji.

W **klasach IV–VIII (II etap)** działalność dydaktyczno-wychowawcza koncentruje się na generalizowaniu nabytej wiedzy, wspieraniu sprawczości uczniów oraz ich stopniowym przygotowaniu do pełnienia ról społecznych.

Celem edukacji na przestrzeni całej bytności ucznia w szkole podstawowej jest wszechstronne wspieranie jego rozwoju w sferze poznawczej, społecznej, emocjonalnej, etycznej i fizycznej.

||| Główne kierunki i cele kształcenia:

- **Rozwój kompetencji fundamentalnych:** językowych, matematycznych, cyfrowych i ruchowych, niezbędnych do funkcjonowania w codziennych sytuacjach życiowych.
- **Komunikacja:** rozwijanie zdolności skutecznego porozumiewania się – od sygnalizowania elementarnych potrzeb na I etapie, po prowadzenie intencjonalnego dialogu z użyciem metod AAC, gestów Makaton lub PJM na II etapie.
- **Zaradność życiowa (umiejętności życiowe):** sukcesywne usamodzielnianie – od treningu czystości i samodzielnego jedzenia (I etap), po zaawansowaną dbałość o zdrowie, estetykę, dobieranie odzieży i bezpieczeństwo w przestrzeni publicznej (II etap).
- **Kompetencje społeczne (integracja):** współpraca w grupie oparta na wzajemnym szacunku, dbanie o dobro wspólne oraz budowanie relacji z rówieśnikami i dorosłymi.
- **Sprawczość i odpowiedzialność:** zachęcanie do podejmowania samodzielnych decyzji, wyrażania własnych opinii, potrzeb i granic oraz brania odpowiedzialności za własne działania.
- **Ciekawość i wiedza:** budowanie wiedzy pozwalającej rozumieć otaczający świat, rozwijanie aspiracji, ciekawości i motywacji do dalszej nauki.

Zgodnie z ramowym planem nauczania, wyodrębnia się następujące formy aktywności:

1. **Zajęcia edukacyjne:** porozumiewanie się, edukację środowiskową, edukację społeczną, edukację osobistą i zdrowotną, edukację artystyczną, wychowanie fizyczne oraz etykę.
2. **Zajęcia rewalidacyjne.**
3. **Zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.**

II. KLUCZOWE OBSZARY KSZTAŁCENIA I OCZEKIWANE OSIĄGNIĘCIA

Oczekiwane osiągnięcia wynikają ze standardów nauczania. W Indywidualnym Programie Edukacyjno-Terapeutycznym (IPET) priorytet nadaje się temu, co jest najbardziej istotne dla codziennego funkcjonowania wychowanka w danym momencie jego rozwoju.

1. Porozumiewanie się i komunikacja:

- **I etap:** reagowanie na bodźce i obecność drugiej osoby, nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktu wzrokowego, wprowadzanie bazowych piktogramów, komunikowanie podstawowych potrzeb biologicznych i emocji (płacz, uśmiech, gest, wokalizacja).
- **II etap:** biegłe wykorzystywanie osobistego systemu komunikacji (zaawansowane tablice AAC, aplikacje typu MÓWik) jako równoprawnego narzędzia dialogu; czytelne zgłaszanie pragnień, inicjowanie i celowe kończenie kontaktu, rozumienie i adekwatne reagowanie na złożone polecenia.

2. Edukacja osobista i społeczna:

- **I etap:** trening czystości, wdrażanie do samodzielnego spożywania posiłków, mycia rąk i zębów; nauka współobecności w grupie rówieśniczej (naśladownictwo), rozpoznawanie bazowych emocji (radość, smutek, złość).
- **II etap:** pełna (lub maksymalna możliwa) niezależność w zakresie samoobsługi i dobierania odzieży do sytuacji/pogody; radzenie sobie z napięciem emocjonalnym, odraczanie gratyfikacji; trening autoadvokatury: asertywne, bezpieczne odmawianie (ochrona własnych granic) oraz umiejętność samodzielnego proszenia o pomoc.

3. Edukacja środowiskowa:

- **I etap:** orientacja w schemacie własnego ciała oraz w przestrzeni najbliższej (sala lekcyjna, szkoła, dom); rozróżnianie pór dnia, reagowanie na zjawiska atmosferyczne, poznawanie najbliższego otoczenia polisensorycznie.
- **II etap:** orientacja w przestrzeni dalszej (bezpieczne poruszanie się, trasa do domu); praktyczna obsługa kalendarza i zegara (dni tygodnia, pory roku); dbałość o ekologię, znajomość numerów alarmowych i rozpoznawanie sytuacji zagrożenia; trening ekonomiczny: posługiwanie się pieniędzmi (np. proste zakupy).

4. Aktywność fizyczna i kreatywność:

- **I etap:** integracja sensoryczna, stymulacja bazowych zmysłów, rozwijanie motoryki dużej (prawidłowy chód, bieganie) i manipulacji przedmiotami; udział w prostych zabawach rytmicznych i plastycznych opartych na swobodnej ekspresji.
- **II etap:** celowe rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej w oparciu o ćwiczenia ogólnorozwojowe; udział w ukierunkowanych działaniach plastycznych, technicznych i muzycznych budujących poczucie sprawstwa; trening zachowań w przestrzeni publicznej poprzez udział w wyjściach i uroczystościach kulturalnych.

III. METODY PRACY I ORGANIZACJA NAUCZANIA

Proces kształcenia na obu etapach opiera się na nauczaniu zintegrowanym i wielokierunkowej stymulacji polisensorycznej. Złożone zadania są każdorazowo rozbijane na małe, możliwe do wykonania kroki, z zapewnieniem odpowiednich przerw relaksacyjnych zapobiegających przebodźcowaniu.

||| Klasyfikacja rekomendowanych metod wsparcia:

- **Metody oparte na kontakcie z ciałem i ruchu (fundament dla I etapu, kontynuacja na II):**
 - *Metoda Ruchu Rozwijającego W. Sherborne*: budowanie świadomości schematu ciała, przestrzeni i relacji z partnerem.
 - *Programy Aktywności Ch. Knilla*: uwrażliwienie na bodźce dotykowe i dźwiękowe, rozwijanie koncentracji.
 - *Kinezylogia Edukacyjna P. Dennisona*: integracja zmysłowo-ruchowa i współpraca obu półkul mózgowych.
- **Metody komunikacyjne:**
 - *Systemy AAC i PECS*: rozwijanie kompetencji językowych za pomocą wymiany obrazków i symboli (od pojedynczych znaków na I etapie do złożonych zdań na II etapie).
 - *Metody słowne*: stosowanie jasnych, krótkich i ukierunkowanych instrukcji oraz modelowanie poprawnej mowy.
- **Metody poznawcze i praktycznego działania:**
 - *Stymulacja polisensoryczna (Poranny Krąg, Sala Doświadczenia Świata)*: kompleksowe poznawanie świata wszystkimi zmysłami (kluczowe na wczesnym etapie).
 - *Metoda Dobrego Startu*: wspieranie funkcji wzrokowych, słuchowych i motorycznych.
 - *Metoda Ośrodków Pracy (Zainteresowań)*: koncentracja nauki wokół tematów praktycznych, bliskich środowisku ucznia.
 - *Trening Umiejętności Społecznych (TUS)*: modelowanie i odgrywanie ról (szczególnie istotne na II etapie edukacyjnym).

Zasady kluczowe: pełna indywidualizacja, wielozmysłowość oraz systematyczne i natychmiastowe stosowanie wzmocnień pozytywnych.

IV. SYSTEM OCENIANIA, KONTROLI I EWALUACJI (WOPFU)

Ocenianie w kształceniu specjalnym ma charakter wspierający, motywujący i wyłącznie opisowy. Nauczyciele koncentrują się na docenianiu samego wysiłku, zaangażowania i podjętej próby działania, unikając rygorystycznego oceniania merytorycznego efektu końcowego.

Podstawowym narzędziem diagnozy i monitorowania postępów na całej przestrzeni szkoły podstawowej jest **Wielospecjalistyczna Ocena Poziomu Funkcjonowania Ucznia (WOPFU)**:

- **WOPFU wstępna (diagnoza bazowa):**

- Wykonywana na początku etapu edukacyjnego (klasa I oraz klasa IV) lub po przyjęciu ucznia do placówki.
- Służy jako punkt wyjścia do stworzenia IPET.
- Precyzyjnie określa mocne strony, ukryte zasoby, specyficzne zainteresowania oraz bariery środowiskowe i zdrowotne.

- **WOPFU okresowa (ewaluacyjna):**

- Wykonywana cyklicznie przez zespół nauczycieli i specjalistów, co najmniej dwa razy w roku szkolnym.
- Weryfikuje poziom osiągniętych celów operacyjnych, skuteczność zastosowanych metod oraz zasadność form wsparcia.
- Stanowi bezpośrednią podstawę do modyfikacji IPET (np. zmiany metod, celów, dostosowań).

Metody kontroli i wzmocnienia pozytywne: bieżąca ewaluacja opiera się na szybkim reagowaniu na sukcesy ucznia za pomocą adekwatnych systemów motywacyjnych:

- **Pochwały społeczne:** uśmiech, dobre słowo, brawa (stosowane natychmiast po wykonaniu zadania).
- **Systemy żetonowe/znakowe:** nagrody wizualne i symboliczne (np. zbieranie znaczków, naklejek).
- **Przywileje:** możliwość wyboru ulubionej aktywności, relaksu lub gry jako nagrody za podjęty trud umysłowy.

V. WNIOSKI KOŃCOWE I WYKORZYSTANIE WYNIKÓW OCENY

Wyniki wielospecjalistycznej oceny są kluczowym drogowskazem dla całego zespołu edukacyjnego i służą do:

- **Dostosowania wymagań:** bieżącego modyfikowania wymagań edukacyjnych do indywidualnego i zmiennego tempa rozwoju ucznia, z zachowaniem płynności przejścia między I a II etapem edukacyjnym.
- **Optymalizacji wsparcia:** trafnego wyboru najskuteczniejszych metod rewalidacyjnych, terapeutycznych oraz sprzętu ułatwiającego komunikację.
- **Wzmacniania sprawczości:** wyznaczania celów leżących w sferze najbliższego rozwoju – ambitnych, lecz możliwych do osiągnięcia, co buduje poczucie własnej wartości.
- **Współpracy z domem:** ujednolicenia oddziaływań poprzez uwzględnianie sugestii rodziców i przenoszenie wypracowanych algorytmów edukacyjnych oraz terapeutycznych bezpośrednio na grunt domowy.

Program nauczania dla I etapu nauczania uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym

POROZUMIEWANIE SIĘ			
Wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności zawarte w podstawie programowej	Dział	Podrozdział	Oczekiwane osiągnięcia ucznia
Uczeń: 1. reaguje na obecność drugiej osoby, na dotyk, mimikę, dźwięk; używa do komunikacji dźwięków, mowy ciała, mimiki, gestów;	Komunikacja pozawerbalna	Mowa ciała	Rozpoznaje stany emocjonalne przeżywane przez postacie występujące na obrazkach: <i>zawstydzony, szczęśliwy, nerwowy, senny, zmartwiony, zachwycony, zazdrosny, zarozumiały, silny, słaby, odważny, wystraszony</i> . Odbiera, rozumie i wyraża treści przekazywane poprzez mimikę twarzy: • <i>szczęście</i> – uśmiech na ustach, uniesione kąciki ust, uśmiechnięte oczy, zmarszczki wokół oczu; • <i>smutek</i> – smutna twarz, kąciki ust skierowane do dołu; • <i>strach</i> – uniesione brwi, szeroko otwarte oczy, ściągnięte kąciki ust; • <i>gniew</i> – zmarszczone czoło, zmrużone oczy, otwarte usta; • <i>zdziwienie</i> – nagłe otwarcie oczu i uniesienie brwi, otwarte usta, opuszczona szczęka i lekko rozwarte zęby. Rozumie i stosuje gesty rąk: • <i>klaskanie</i> – radość, szczęście, zadowolenie; • <i>opuszczenie rąk</i> – rezygnacja; • <i>uścisk dłoni</i> – serdeczność, witanie lub żegnanie się z kimś; • <i>wskazanie czegoś</i> – groźba, przywołanie, zwrócenie uwagi na coś.
		Mowa znaków	Doskonali zmysł wzroku. Rozumie rolę zmysłów w życiu człowieka. Odbiera i interpretuje treści przekazywane przez sygnały wzrokowe: <i>lizak policyjny, znaki drogowe, znaki rozpoznawcze, piktogramy, język Bliss</i> .
		Znaki drogowe	Rozpoznaje i rozumie znaki drogowe, symbole, oznaczenia w różnych miejscach itp. Zna wybrane znaki drogowe: • znaki ostrzegawcze: ◦ <i>przeście dla pieszych;</i> ◦ <i>sygnały świetlne;</i> ◦ <i>Uwaga! Dzieci;</i> ◦ <i>Uwaga! Rowerzyści.</i> • znaki informacyjne: ◦ <i>pocztą;</i> ◦ <i>przystanek autobusowy;</i> ◦ <i>przeście dla pieszych;</i> ◦ <i>toaleta publiczna.</i> • znaki zakazu: ◦ <i>zakaz wjazdu;</i> ◦ <i>zakaz wjazdu rowerów;</i> ◦ <i>stop;</i> ◦ <i>zakaz ruchu pieszych.</i>
		Narządy zmysłów	Odbiera i interpretuje treści przekazywane przez narządy zmysłów: • <i>wzrok – oko,</i> • <i>słuch – ucho,</i> • <i>węch – nos,</i> • <i>dotyk – ręka,</i> • <i>smak – język.</i>
		Wrażenia dotykowe	Rozpoznaje kształty poprzez dotyk. Rozpoznaje i różnicuje przedmioty: <i>twarde – miękkie.</i> Rozpoznaje i różnicuje przedmioty: <i>gładkie – szorstkie.</i> Rozpoznaje i różnicuje pojęcia: <i>gorący – lodowaty.</i> Rozpoznaje i różnicuje pojęcia: <i>ciepły – zimny.</i> Rozpoznaje dotykiem różne przedmioty, np. zabawki. Określa, z jakiego materiału zostały wykonane. Wyczuwa powierzchnię, po której chodzi. Komunikuje się dotykiem – nawiązuje kontakt z drugą osobą. Rozpoznaje dotykiem znane zabawki i przedmioty, figury na podstawie odczuć kinestetycznych. Wyczuwa własne ciało: <i>głowa, twarz, ręce, dłonie, nogi, stopy, plecy, brzuch.</i> Dostrzega szczegóły: liczy palce, dotyka rzęs, brwi. Dotyka przygotowanych materiałów różnymi częściami ciała.

POROZUMIEWANIE SIĘ			
Wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności zawarte w podstawie programowej	Dział	Podrozdział	Oczekiwane osiągnięcia ucznia
Uczeń: 1. reaguje na obecność drugiej osoby, na dotyk, mimikę, dźwięk; używa do komunikacji dźwięków, mowy ciała, mimiki, gestów;	Komunikacja pozawerbalna	Wrażenia zapachowe i smakowe	Rozumie treści przekazywane przez wrażenia zapachowe i smakowe. W zakresie percepcji węchowej, smakowej: różnicuje zapachy otoczenia; różnicuje zapachy artykułów żywnościowych; różnicuje smaki podstawowe (<i>słodki, kwaśny, słony, gorzki</i>) i pośrednie (<i>mdły, słodko-kwaśny</i>).
		Komunikacja wspomagająca i alternatywna	Posługuje się komunikacją wspomagającą i alternatywną AAC (niewerbalne, odmienne sposoby porozumiewania się). Komunikuje się za pomocą: symboli jednoznacznych (przedmioty utożsamiane z daną potrzebą, np. <i>kubek – picie, łyżka – jedzenie</i>); systemu gestów – <i>Makaton, fonogesty</i> ; systemu graficznego – <i>piktogramy, obrazki, system Bliss, program MOWik</i> .
2. zwraca na siebie uwagę, kieruje uwagę drugiej osoby, sygnalizuje, że czegoś potrzebuje lub chce więcej, protestuje, odmawia;	Komunikacja werbalna	Stuchanie ze zrozumieniem	Uważnie słucha wypowiedzi innych. Słucha i wykonuje proste lub złożone polecenia.
		Komunikacja społeczna i nawiązywanie relacji	Nawiązuje kontakt wzrokowy, wykorzystując go do inicjowania i podtrzymywania aktywności. Inicjuje kontakt z innymi za pomocą gestu, dotyku lub sygnału dźwiękowego. Kieruje uwagę innych na przedmioty i zdarzenia (wspólne pole uwagi). Komunikuje potrzeby bytowe oraz chęć otrzymania przedmiotu w jasny sposób. Czytelnie wyraża sprzeciw i dyskomfort, stosując ustalone sygnały lub gesty.
		Posługiwanie się mową	Przyswaja język i doskonali rozwój mowy. Poznaje zasady prowadzenia rozmowy. Uczy się porozumiewania w formie dialogu.
		Sprawność narządów mowy	Wyrabia sprawność narządów mowy – warg, języka, podniebienia miękkiego i żuchwy. Wykonuje: • ćwiczenia artykulacyjne; • ćwiczenia oddechowe i wdrażające do mówienia; • ćwiczenia fonacyjne i wdrażające do mówienia; • wybrane ćwiczenia wstępne do nauki mowy oraz ćwiczenia narządów mowy.
3. reaguje na komunikaty werbalne i niewerbalne kierowane do niego lub do grupy, w tym patrzy na mówiącego, odpowiada słowem lub gestem, wykonuje polecenia, stosuje wokalizację, pojedyncze słowa, frazy, zdania;	Odbiór i rozumienie komunikatów	Komunikaty werbalne	Reaguje na komunikaty (słowa, gesty, mimikę), zmieniając rodzaj aktywności lub wyraz twarzy. Potwierdza odbiór przekazu poprzez kontakt wzrokowy i gesty responsywne (np. potakiwanie). Wykazuje zrozumienie mowy, skupiając uwagę na rozmówcy i odpowiadając adekwatnym gestem lub słowem. Wykonuje proste polecenia (np. <i>podaj, usiądź</i>) przy wsparciu gestu lub wypowiedzi. Dostosowuje emocje do kontekstu, reagując odpowiednio na ton głosu i ekspresję rozmówcy.
		Ekspresja i nadawanie komunikatów	Przekazuje potrzeby i informacje, wykorzystując indywidualny system komunikacji (wokalizacja, słowo, gest). Wykorzystuje dźwięki, pojedyncze słowa lub frazy jako funkcjonalne narzędzie do porozumiewania się z otoczeniem. Sygnalizuje gotowość do podjęcia aktywności oraz prośbę o wsparcie, stosując dostępne środki komunikacji (werbalne lub pozawerbalne). Formułuje krótkie i zrozumiałe komunikaty, adekwatne do bieżącej sytuacji (mowa lub systemy AAC). Identyfikuje i nazywa obiekty z otoczenia, posługując się słowem lub znakiem graficznym.
4. rozmawia zgodnie z zasadami interakcji społecznej z drugą osobą lub w grupie, w tym zwraca się w kierunku rozmówcy, nawiązuje kontakt wzrokowy, inicjuje kontakt, zachowuje akceptowalny dystans, rozpoczyna rozmowę, dostosowuje się do rozmówcy i tematu rozmowy, podtrzymuje rozmowę, dopytuje, czeka na swoją kolej, kończy rozmowę;	Komunikacja werbalna	Komunikowanie się	Inspiruje rozmowy; opowiada; prowadzi dialog. Nawiązuje kontakt wzrokowy z rozmówcą.
		Kultura dyskusji	Rozmawia w sposób kulturalny. Stosuje zwroty grzecznościowe.
		Mówienie	Mówi (wypowiada się) w sposób spontaniczny (sensowny), komunikacyjny (zwięzły, prosty, zrozumiały dla otoczenia).
		Wypowiadanie się	Wypowiada się: wyrazami; zdaniami pojedynczymi, złożonymi; równoważnikami; wypowiedzeniami różnego typu. Stosuje prawidłowy szkielet wyrazów w zdaniu.

POROZUMIEWANIE SIĘ			
Wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności zawarte w podstawie programowej	Dział	Podrozdział	Oczekiwane osiągnięcia ucznia
5. rozmawia z różnymi osobami w różnych sytuacjach, w różnych miejscach w dostępny dla siebie sposób, w tym z pomocą komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC), polskiego języka migowego (PJM);	Komunikacja i funkcjonowanie społeczne	Gotowość komunikacyjna i kierowanie własnym zachowaniem	Reaguje na własne imię poprzez nawiązanie kontaktu wzrokowego lub celowe przerwanie wykonywanej czynności. Wykonuje proste polecenia kierowane przez nauczyciela (np. <i>stop, chodź, daj</i>). Adekwatnie odpowiada (np. uśmiechem, zmianą zachowania) na mimikę, gesty i intonację głosu nauczyciela.
		Inicjowanie i podtrzymywanie relacji z otoczeniem	Nawiązuje i utrzymuje kontakt wzrokowy z rozmówcą podczas trwania interakcji. Przywołuje uwagę innych osób, celowo używając dostępnych dla siebie środków komunikacji (gest, dotyk, dźwięk). Współdzieli pole uwagi poprzez celowe wskazywanie interesującego go obiektu wzrokiem lub palcem.
		Wyrażanie potrzeb, emocji i dokonywanie wyborów	Sygnalizuje swoje podstawowe potrzeby bytowe i rzeczowe, wykorzystując znany sobie kod komunikacyjny. Wyraża protest lub odmowę w sposób jasny i czytelny dla otoczenia (np. za pomocą celowego gestu, odepchnięcia, wskazania symbolu). Dokonuje samodzielnego wyboru jednej z dwóch przedstawionych opcji poprzez jej wyraźne wskazanie.
		Budowanie obrazu siebie – autoprezentacja i orientacja w czasie	Podaje (werbalnie lub za pomocą narzędzi AAC) swoje imię, nazwisko oraz podstawowe informacje o sobie. Wskazuje i nazywa własne potrzeby, uczucia oraz osobiste upodobania (komunikuje, co lubi). Uzasadnia w prosty sposób własne zdanie, podjęte decyzje oraz zachowania. Opowiada (wypowiada się adekwatnie do swoich możliwości językowych) o wydarzeniach z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości, stosując odpowiednie określenia czasu.
		Alternatywne i wspomagające metody porozumiewania się (AAC) w codziennym funkcjonowaniu	Przekazuje informacje otoczeniu poprzez świadome i celowe wskazywanie piktogramów, zdjęć lub symboli. Używa prostych urządzeń komunikacyjnych (np. komunikatora z jednym przyciskiem typu BIGmack) w celu aktywnego udziału w zajęciach. Tworzy krótkie komunikaty (składające się ze słów lub symboli) w celu skomentowania lub opisania bieżących wydarzeń.
6. przedstawia się, mówi o sobie i swoich planach, wyraża potrzeby, emocje i opinie, uzasadnia swoje zdanie, wyjaśnia zachowania i motywacje; opowiada o wydarzeniach z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości, stosując odpowiednie określenia czasu;	Autoprezentacja		Podaje swoje imię, nazwisko i informacje o sobie. Mówi o swoich potrzebach, uczuciach i tym, co lubi. Krótko wyjaśnia, dlaczego tak uważa lub dlaczego tak postępuje. Reaguje na swoje imię (patrzy lub przerywa zajęcie). Wykonuje proste polecenia: <i>stop, chodź, daj</i> . Odpowiada na miny, gesty i głos nauczyciela.
		Inicjowanie i podtrzymywanie kontaktu	Nawiązuje kontakt wzrokowy podczas interakcji. Przywołuje uwagę innych gestem, dotykiem lub dźwiękiem. Współdzieli pole uwagi (wskazuje obiekt wzrokiem lub palcem).
		Ekspresja potrzeb i stanów emocjonalnych	Sygnalizuje potrzeby (bytowe/ rzeczowe) dostępnym kodem. Wyraża protest/odmowę w sposób czytelny (gest, odepchnięcie, symbol). Wybiera jedną z dwóch opcji poprzez jasne wskazanie.
		Wykorzystanie metod wspomagających (AAC)	Przekazuje informacje, wskazując piktogramy lub zdjęcia. Używa prostego komunikatora (przycisku) do udziału w zajęciach. Tworzy krótkie komunikaty (słowo/symbol) dotyczące bieżących zdarzeń.
7. przekazuje informacje, formułuje instrukcje, komentuje, żartuje, mówi komplementy, prosi o pomoc, stosuje formy grzecznościowe, informuje o sytuacjach niebezpiecznych i przekraczających jego granice;	Rozwój umiejętności komunikacyjnych i społecznych	Komunikacja społeczna i budowanie relacji	Stosuje formy grzecznościowe (<i>proszę, dziękuję, przepraszam</i>) w adekwatnych sytuacjach społecznych. Kieruje pozytywne komunikaty (komplementy) wobec rówieśników podczas wspólnych zabaw i aktywności. Formułuje prośbę o pomoc w sytuacjach trudnych lub problemowych, używając dostępnych środków komunikacji.
		Bezpieczeństwo i reagowanie	Rozpoznaje sytuacje zagrażające bezpieczeństwu w najbliższym otoczeniu. Informuje osobę dorosłą o niebezpieczeństwie (werbalnie, gestem lub sygnałem alarmowym). Omawia zasady zachowania w sytuacjach hipotetycznych typu <i>Co zrobić, gdy...</i>
	Praktyczne umiejętności komunikacyjne i społeczne	Trening zachowań społecznych	Bierze udział w scenkach i naśladuje dobre zachowania w grupie. Czeka na swoją kolej i wita się z innymi. Używa słów: <i>proszę, dziękuję, przepraszam, dzień dobry, do widzenia</i> . Jest uprzejmy dla innych i potrafi powiedzieć coś miłego. Sygnalizuje, gdy potrzebuje pomocy. Mówi dorosłemu, gdy widzi coś niebezpiecznego. Naśladuje właściwe zachowania społeczne podczas ćwiczeń.

POROZUMIEWANIE SIĘ			
Wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności zawarte w podstawie programowej	Dział	Podrozdział	Oczekiwane osiągnięcia ucznia
8. używa technologii asystującej w celu wsparcia komunikacji, programów notujących oraz narzędzi komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC);	Wykorzystanie technologii asystującej i komunikacji alternatywnej (AAC)	Programy notujące oraz narzędzia komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC)	Używa prostych aplikacji do zapisywania informacji (np. w formie zdjęć, ikon lub krótkich notatek). Komunikuje potrzeby za pomocą piktogramów i tablic komunikacyjnych. Obsługuje prosty komunikator elektroniczny lub aplikację do porozumiewania się. Korzysta z alternatywnych metod komunikacji (AAC) w codziennym kontakcie z otoczeniem.
		Technologie wspomagające i AAC	Zapisuje informacje w prostych aplikacjach (np. za pomocą zdjęć, ikon lub krótkich notatek). Używa piktogramów, tablic lub zdjęć, aby porozumieć się z otoczeniem. Wyraża potrzeby i opinie za pomocą komunikatora lub aplikacji mobilnej. Wybiera właściwy symbol lub narzędzie AAC, aby przekazać konkretną informację.
9. przepisuje i zapisuje litery, słowa, zdania oraz krótkie teksty – po śladzie, ze słuchu i z pamięci;	Przygotowanie do nauki pisania	Ćwiczenia motoryki dużej	Wykonuje bieg: • po wyznaczonej, prostej ścieżce, po obwodzie koła; • na wprost, jeden za drugim, do wyznaczonego punktu bez wyprzedzania; • wężykiem, słalomem z pokonywaniem i przekraczaniem przeszkód. Wykonuje chód: • po wyznaczonym torze (prosta ścieżka, mostek, prosty tor przeszkód); • po wyznaczonej linii, obok taśmy – wchodzenie na górkę, schodzenie z góry; • energiczny, ciężki, lekki, łagodny, koci, gąsienicy, we wspieraniu itp. (ruchy delikatne i dynamiczne); • z omijaniem przeszkód: <i>uwaga, kałuża!</i> , <i>uwaga, strumień!</i> , <i>uwaga, rzeczka!</i> ; • do przodu, na boki, do tyłu (z asekuracją); • po wąskim, prostym lub krętym torze.
		Ćwiczenia motoryki małej	Wykonuje wybrane ćwiczenia manualne i grafomotoryczne. Wykonuje ćwiczenia sprawności manualnej (rozróżnianie napięcia mięśniowego rąk, usprawnianie palców, wyrabianie płynności i precyzji ruchów ręki za pomocą ćwiczeń graficznych). Doskonali sprawność ręki w ćwiczeniach typu lepienie, malowanie, wycinanie, konstruowanie z klocków.
		Ćwiczenia ramion, rąk, dłoni	Wykonuje wymachy obu rąk do przodu, do tyłu, najpierw pojedynczo, następnie razem. Doskonali ruchy symetryczne i naprzemienne rąk. Wytrzępuje piasek z rękawa itp. Wykonuje zabawy z piłką, klaszcze w ręce. Uderza rękoma o podłogę. Chwyta przedmioty całą dłonią i palcami. Dostosowuje ruch ręki do rozpoznanego kierunku. Zaciska i otwiera dłonie. Usprawnia mięśnie dłoni w toku lepienia, zgniatania, formowania. Ugniata plastelinę i zapętnia nią powierzchnię narysowanych figur geometrycznych. Wykonuje cienkie wałeczki i obwodzi nimi narysowane: figury geometryczne, owoce, zwierzątka, listki. Buduje z klocków urozmaicone budowle (z przestrzeganiem zasad równowagi). Wypełnia kontur kolorem za pomocą równoległych kresek poziomych lub pionowych (z zachowaniem kierunków od lewej do prawej i od góry do dołu). Kreśli: • w powietrzu, na stole, na dywanie, na ograniczonej małej powierzchni (np. kartonie) duże wzory (fale, ósemki, figury geometryczne); • swobodnymi, ciągłymi ruchami: proste kształty (linie, koła) najpierw jedną ręką, następnie drugą i obiema jednocześnie. Kreśli także: • leżące ósemki, np. poprzez obrysowanie dwóch lub więcej kół; • palcem, patykiem, odwróconym pędzlem, piórkiem na tackach z sypkim materiałem; • na tablicy kredą; • na kartce węglem, pędzlem, mazakiem, kredkami – obszerne, swobodne ruchy. Ścisną piłeczki, gąbki. Dotyka swoich dłoni (wyczuwa dłonie). Podnosi i wkłada drobne przedmioty do pudełek. Pogrubia proste wzory (linie, koła). Pogrubia kontury prostych kształtów.

POROZUMIEWANIE SIĘ			
Wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności zawarte w podstawie programowej	Dział	Podrozdział	Oczekiwane osiągnięcia ucznia
9. przepisuje i zapisuje litery, słowa, zdania oraz krótkie teksty – po śladzie, ze słuchu i z pamięci;	Przygotowanie do nauki pisania	Ćwiczenia palców i drobnych ruchów dłoni	Dotyka palcami podłoża. Odtwarza rytm padającego deszczu (drobny deszczyk, ulewa). Krąży palcami, np. jednym palcem wokół drugiego, wokół siebie. Kreśli palcem proste dowolne kształty, okrągłe, linie proste, ukośne, faliste. Kiwa palcami w przód, w prawo, w lewo, przed sobą, łukami, w górę, w dół, do siebie. Liczy ręce, nogi, palce u nóg i rąk. Przeplata swoje palce. Rozdziera papier palcami; podejmuje próby wydzierania kawałków papieru.
		Przygotowanie do nauki pisania. Koordynacja wzrokowo-ruchowa	Kreśli linie (proste, fale, pętle) po wzorze i samodzielnie. Wykonuje duże ruchy ręką w powietrzu, na piasku lub na dużych arkuszach papieru. Rysuje proste kształty (linie, koła, ósemki) jedną ręką lub obiema naraz. Mieści się z rysunkiem na mniejszej kartce lub w wyznaczonym polu. Łączy kropki linią ciągłą i kończy zaczęte rysunki. Koloruje obrazki, starając się nie wychodzić za linie. Odwzorowuje kształty liter w powietrzu i na sypkich materiałach (np. na kaszy). Dopasowuje i nakleja podpisy do właściwych obrazków. Podpisuje zdjęcia, korzystając z gotowego wzoru. Składa obrazek pocięty na części według wzoru.
	Pisanie	Nauka i technika pisania. Rozpoznawanie liter, sylab	Pisze kształty i litery w powietrzu, na piasku, na tablicy oraz palcem po śladzie. Pisze litery, sylaby i wyrazy po śladzie, po kropkach oraz samodzielnie według wzoru. Pisze w liniaturze i dba o to, by zmieścić się w wyznaczonym polu. Zachowuje właściwy kierunek pisania (od lewej do prawej, z góry na dół). Prawidłowo trzyma ołówek lub długopis (używa nasadki, jeśli to konieczne). Odrysowuje litery przez kalkę i obwodzi ich kształty. Przepisuje litery i krótkie słowa, korzystając z gotowego wzorca. Pisze wyrazy i proste zdania wielkimi literami drukowanymi. Wyszukuje pary takich samych liter i łączy literę z odpowiednim wyrazem.
		Odwzorowywanie, odrysowywanie i przepisywanie	Odrysowuje przez kalkę proste napisy. Przepisuje wyrazy po literze według wzoru. Przepisuje wyrazy trzy- i więcej literowe według wzoru. Przepisuje wyrazy „od jednego rzutu oka”. Przepisuje wyrazy trzyliterowe i dłuższe według wzoru. Przepisuje litery, wyrazy i zdania po śladzie, zachowując prawidłowy kształt liter i kierunek pisania. Przepisuje teksty: pisane, drukowane; z tablicy, z książki; po literze, wyrazami. Przepisuje: litery, wyrazy, zdania. Dokonuje zamiany pisma drukowanego na pisane.
	Pismo jako narzędzie komunikacji	Autograf i identyfikacja	Podpisuje imieniem (lub inicjałem) własne prace plastyczne, zeszyty oraz karty pracy.
	Wykorzystanie pisania w praktyce	Pisanie użytkowe i TIK	Pisze na komputerze litery i wyrazy według wzoru. Przygotowuje zaproszenia, uzupełniając w nich najważniejsze dane. Adresuje kopertę, wpisując imię i nazwisko adresata. Wykorzystuje pisanie w praktyce, aby przekazać krótką wiadomość lub zapisać ważną informację.
10. używa umiejętności pisania w codziennych sytuacjach, w tym podpisuje się, sporządza notatkę, opracowuje proste teksty użytkowe. Posługuje się pismem jako narzędziem komunikacji;	Pisanie jako narzędzie komunikacji	Pisanie wybranych form wypowiedzi	Układa odpowiedzi do postawionych pytań. Układa zdania rozwinięte: ze zdań nierozwiniętych, z rozsypanek wyrazowych, z podanych wyrazów.
		Tworzenie krótkich tekstów użytkowych	Adresuje koperty. Przepisuje życzenia, list według wzoru. Rozpoznaje teksty użytkowe, np. <i>zaproszenia, zawiadomienia, życzenia, listy</i> . Adresuje i pisze list. Redaguje życzenia. Układa i pisze krótkie zdania na określony lub dowolny temat. Sporządza listy (np. zakupów lub przyborów) za pomocą wyrazów lub symboli. Pisze krótkie wiadomości do bliskich osób i nauczycieli. Notuje ważne dane, takie jak daty wydarzeń lub godziny spotkań. Tworzy proste komunikaty, korzystając z szablonów, obrazków lub komputera.
11. odczytuje litery, pojedyncze wyrazy, zdania; odczytuje w różnych sytuacjach życiowych dane oraz proste teksty użytkowe, w tym teksty w języku prostym i teksty łatwe do czytania i rozumienia (ETR);	Czytanie	Wprowadzanie litery i analiza językowa. Analityczno-syntetyczna metoda nauki czytania	Ogląda ilustracje i wskazuje na nich przedmioty zaczynające się na wybraną literę. Słucha wyrazów i rozpoznaje, jaką głoskę słyszać na początku, na końcu lub w środku. Układa schemat wyrazu, używając klocków, cegiełek lub kartoników. Pokazuje i nazywa poznaną literę wśród innych znaków. Utrwala kształt litery poprzez lepienie z plasteliny, kolorowanie i wodenie palcem po różnych fakturach. Rozróżnia liczbę głosek i sylab w prostych słowach.

POROZUMIEWANIE SIĘ			
Wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności zawarte w podstawie programowej	Dział	Podrozdział	Oczekiwane osiągnięcia ucznia
11. odczytuje litery, pojedyncze wyrazy, zdania; odczytuje w różnych sytuacjach życiowych dane oraz proste teksty użytkowe, w tym teksty w języku prostym i teksty łatwe do czytania i rozumienia (ETR);	Czytanie	Litery drukowane i pisane	Rozpoznaje i nazywa litery małe, wielkie, drukowane i pisane. Wyszukuje wskazane litery w tekście. Łączy litery w krótkie, 3- lub 4-literowe wyrazy (głoskuje i sylabizuje). Czyta proste słowa metodą sylabową lub głoskową. Czyta całe wyrazy (globalnie), np. podpisy pod obrazkami lub nazwy w otoczeniu. Rozpoznaje napisy w przestrzeni publicznej (nazwy sklepów, ulic, instytucji). Dobiera w pary litery wielkie do małych oraz drukowane do pisanych. Pamięta kształt liter i potrafi je odtworzyć z pamięci. Przyporządkowuje odpowiednią literę do usłyszanego dźwięku (głoski).
		Nauka czytania	Odczytuje proste wyrazy znane z codziennego życia (np. nazwy sklepów czy ulic). Czyta poznane litery. Zgaduje litery na podstawie ruchów wykonywanych podczas ich pisania. Liczy litery w wyrazie. Uzupełnia brakujące litery w wyrazach. Układa wyrazy z rozsypanek literowych.
12. wypowiada się na temat wysłuchanego tekstu, w tym krótkich tekstów literackich, tekstów piosenek i tekstów użytkowych; rozpoznaje głównych bohaterów bajek, baśni i legend, wskazuje charakterystyczne elementy utworu oraz porządkuje wydarzenia według kolejności, odróżnia postacie pozytywne i negatywne.	Opracowywanie tekstów i analiza utworów literackich	Słuchanie ze zrozumieniem	Słucha krótkich wierszy i utworów literackich czytanych, opowiadanych przez nauczyciela. Utrzymuje uwagę na słuchanym tekście (czytany lub opowiadany), wykazując zainteresowanie treścią.
		Mówienie	Wypowiada się na temat: • ilustracji, historyjek obrazkowych, przeczytanych tekstów; • własnych przeżyć, wydarzeń z życia, zainteresowań, doświadczeń; • określony lub dowolny.
		Praca z utworem literackim	Słucha tekstów z uwagą i rozumie ich treść. Opowiada o tym, co usłyszał (słownie, gestem lub za pomocą obrazków AAC). Odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu. Rozpoznaje i nazywa głównych bohaterów bajek i opowiadań. Wskazuje najważniejsze wydarzenia w historii. Rozumie, dlaczego bohater tak się czuje lub tak postępuje. Mówi, czy podobała mu się historia i jakie wywołała w nim emocje.